

LUIS DE LA PAZ
A vizsga

Korán eljöttem mamiért. Este figyelmeztetett, hogy hal-
kan kopogjak, és ne nyomjam meg a csengőt. Felébreszteném Auróra nővérem gyerekeit. Ezt többször elismételte, és hogy emlékeztessen rá, hagyott egy üzenetet telefonon is. A hangja nem remegett, de a gyerekeknek egy órán belül amúgy is fel kellett kelniük. Nyilvánvalóan nyugtalanzkodott.

Évek óta délutános műszakban dolgozom, elfelejtettem, hogy milyen az ébresztő csörömpölésére kelni. Anyám valószínűleg miattam, és nem a gyerekek miatt nyugtalanzkodott.

Régen nem keltem fel ilyen korán. Ha jól emlékszem, utoljára tavaly, amikor Washingtonban jártam. Ki akartam használni az időt, az első, reggel hat után induló járatra váltottam jegyet.

Mami már útra készen várt. Kék kosztyűmöt vett fel, gyöngysort, és az ünnepélyes alkalmakra tartogatott karóráját és gyűrűket. Frissen fürödve, illatfelhőben állt az ajtóban.

– Nem fogadásra megyünk! – mondtam.

Nem szoktam megcsókolni anyámat. Nehezemre esik pusztit adni neki, mégis sajnálom, ha elmulasztom. Egy napon nem lesz itt többé. Az egyik nővérem apánk temetése alatt végig szipogott, hogy mennyire szerette volna megcsókolni, és hogy mégsem csókolta meg. A koporsóban pedig már kemény volt és hideg.

Amikor elindultunk, éppen csak hajnalodott. Már világos volt, de bujkált még egy kis félhomály, ami nehezítette a vezetést.

– Égnek a reflektorok? – kérdezte anyám. Mindig figyelmeztetett, valahányszor piros lámpa közeledett. – Azt hiszem, tudok vezetni – mondta. – Nem nehéz: D-re állítod a sebességváltót, és lassan mozgatod a kormányt. Meg kellett volna tanulnom, de öreg vagyok már, és ti úgysem vennétek nekem kocsit.

Anyám megállás nélkül beszélt, és mindenben, amit csak mondott, nevetett. Ezt a kommentárt is tréfásnak találta. Csak akkor hallgatott el, amikor a közlekedési híreket sorolta a rádió. A 826-os sztrádán, a 103-as kijáratnál történt egy apróbb baleset.

– Csak nem Éva? – kérdezte. – Minden reggel ezen az expresszen érkeznek!

Megnyugtattam: Miami-ban sok ezer autó van, és nem mondták be, hogy milyen márkájú kocsit ütközött, sőt még azt sem, hogy nő vezette-e. Csak akkor csillapodott le, amikor megszólalt a telefon, és éppen Éva jelentke-

zett. Mindenféle varázsszavakkal, amit csak ők ketten értettek, sok szerencsét kívánt a vizsgához, és arra kérte, hogy ha minden jól ment, azonnal közölje vele.

– Gondolod, hogy sikerülni fog? – kérdezte tőlem látszólag nyugodtan.

Mindig bosszantott, hogy megpróbálja elkendőzni a gondjait. Kerülgette őket, mentségeket keresett csupa olyasmiért, amit a fiai minden ellenvetés nélkül és azonnal megtettek volna neki. Már belefáradtam, annyit ismételtetem, de nem, folytatja tovább, nem tanulja meg.

Megkérdeztem, hogy fél-e.

– Nem – felelte, de ez felért egy igennel.

– Ne nyugtalankodj, át fogsz menni. Ha nem, akkor is van egy második lehetőség. És ha minden szakad, és megvonják a segítyt, van hat fiad!

Hallgattunk. Amikor újra megszólalt, azt mondta, hogy a legfontosabb a *medicare*, a betegbiztosítás, egy idős ember számára az orvos a legfontosabb, és a *medicare* nélkül a doktornőt se tudja kifizetni.

– A doktornő egy közönséges bűnöző! – mondtam. – Rajtad is milliókat keres!

– Hogy mondhatasz ilyet, fiam! Ez egy nagyszerű nő, akinél első a beteg. Csak hát itt nagyon drágák az orvosok és a gyógyszerek.

– Egy bűnöző! Nem emlékszel, amikor időpontot kértem tőle, és nem adott, amíg nem ellenőrizte a biztosításomat? Ilyen fontosak a betegek neki...

– Meg kell értened. Ez az üzlet.

– Az orvosi ellátás nem *business*! – jelentettem ki, hogy lezárjuk a témát. – Szolgáltat, érted? Emberekkel dolgozik, és nem krumplival.

Nem felelt, tudta, hogy bármit mond, tovább támadom az orvosokat.

Jól tettem, hogy korán elmentem érte. Ilyenkor reggel pokoli a forgalom a belváros felé. A 27. avenidán két karambol is volt, a felvonóhid pedig a szokottnál is tovább nyitva maradt. Amikor balra fordultam a Flagleren, teljesen elvakított a nap. Lassabban kellett vezetnem, nincsen ernyőm a vezető felőli oldalon.

– Ha nyerek a lottón, mindegyikőtöknek veszek egy új kocsit!

Rásandítottam. Legszívesebben azt mondtam volna, hogy már éppen elég nagyban játszik, és hogy legközelebb biztosan kihúzzák a számaint, de végül nem szólaltam. Nem akartam túl nagy fontosságot tulajdonítani ennek a szenvedélynek, ami mindnyájunknak éppen elég gondot okozott.

A belvárosban elviselhetlenné vált a dugó. Az emberek ide-oda futkostak, biztosra vettem, hogy nagy részük későn ér be a munkahelyére. A Miami Avenue és az Egyes közötti utcácskában közel tíz percet ácsorog-

tunk, mert elromlott egy kocsi. Egy *homeless* – ezekből van errefelé egy rakás – élm ugrott, hogy hátha fellököm. Nem járok gyakran a belvárosban, de ismerem ezeket az öngyilkosokat, akik nem a halált keresik, hanem a biztosítók pénzét. Számítottam rá, hogy élm fog ugrani.

– Valahányszor reggel kell vezetnem, meggyőződöm róla, hogy az egyetlen értelmes munkaidő délután van, három és tizenegy között.

– Hihetetlen, hogy Miami-ban csak a belvárosban látni gyalogosokat. Keresztülmehetsz az egész városban, és egy lélekkel sem találkozol. Itt meg! – mondta mami csodálkozva.

Nem járt messze az igazságtól. Coconut Grove szórakozónegyedét és a tengerpartot, Miami Beach-et kivéve ez egy fantomváros, sok ezer autóval, amelyeket az utóbbi időkben inkább nők, mint férfiak vezetnek. Megmondtam volna maminak, hogy ha működne a közúti közlekedés, nem is vezetnék. De erről már annyit beszéltünk, hogy a könyökömön jött ki.

Egy autó itt Miami-ban munkaeszköz, nélküle mozdulni se lehet. Megértem anyámat: nem tanult meg vezetni, és most panaszkodik.

Már kivilágosodott, eloltottam a lámpát, nehogy cserbenhagyjanak az akkumulátorok. Nem először történt volna. A Brickell-hidat felvonták, mire odaértünk. Ebben a zónában még nagyobb volt a dugó, autók tömege várta, hogy leengedjék a hidat, és utána ki merre lát!

– Még sok van hátra? – kérdezte szorongva. – Tíz perc múlva ott kell lennünk a túloldalon.

Tulajdonképpen közel voltunk, éppen csak át kellett jutnunk a hídon, de ez óráig eltarthatott. Bevágtam a jobb oldali sávba, egy nő elé, aki festette magát. Hosszan rám dudált, és mutogatott, amikor látta, hogy a tükörből figyelem.

– Már itt vagyunk, mami! – mondtam, és láttam, megnyugtatta, hogy pontosak leszünk, fölösleges az aggodalom.

A bejáratnál kivettem, és parkolót kerestem. Azonnal megjelent egy biztonsági őr, aki köszönés helyett közölte, hogy a parkolás hat dollár, ami sokaknak, beleértve engem is, egy kisebb vagyon. Siettem, ezért tiltakozás nélkül odaadtam.

Anyámat a falnak támaszkodva találtam. Körülötte a tömeg a portásnak nyújtogatta az idézéseket, aki megpróbált védekezni a tolókok és a mankók rohama ellen. Mami azt mondta, hogy ott *hátról* elkezdődött a fájdalom. A *hátról* azt jelentette, lent. Ez a rosszullét arra kényszerítette, hogy megálljon, bárhol legyen, és egy pillanatra kifújja magát.

– Nagyon fáj?

Megrázta a fejét, de a száját összeszorította, és hétrét görnyesztette a kín.

– Mami, nagyon súlyos vagy. Ha nem fogysz le, egyre erősebb lesz a fájdalom.

Rám nézett, mintha azt mondaná, hogy minden rendben van, és sürgetett: mehetünk.

Félretoltam az embereket, utat nyitottam neki, megmutattam a portásnak az idézést. Felkészültem, hogy mit mondok, ha nem hagy bemenni, de erre nem került sor. Átmentünk egy fémdetektoron, azután egy szűk és zajos lift következett, ami mintha minden pillanatban meg akart volna állni. Egy hosszú folyosó végében állt az asztal, ahol le kellett adni az idézéseket. Végül egy terem. Leülhetett az ember és várhatta, hogy szólítják.

– Félek – mondta, most először.

– Nincs mitől – feleltem neki hanyagul. – A vizsgád spanyolul van, és tudod a válaszokat.

– Tegyel fel néhány kérdést! A legnehezebbeket!

Nem volt jó alkalom a kérdezgetésre, de nem akartam elvenni a kedvét. Hátha ez segít neki.

– Ki választja az Egyesült Államok elnökét?

– *The people*.

– Nem, a választmány! De te már elmúltál ötvenöt éves, és több mint tizenöt éve vagy itt! A vizsgáztatás spanyolul folyik. Hányszor mondjam neked?

– Igen, de egy barátnőm, akit még a bevándorlási petíció idejéből ismerek, azt mondta, hogy ő...

– Hallgass rám: felejtsd el, amit az a nő mondott neked.

– Jól van, no. Kezdd már!

– Mit ünneplünk július 4-én?

– A függetlenség napját.

– Kitől váltak függetlenné az Egyesült Államok?

– Angliától. Nem?

– De igen. Helyes. Hány szenátor van a szenátusban?

– Ezt tudom! – felelte mosolyogva. Büszke volt és elégedett: jól felkészült a vizsgáira. – Minden államból kettő! Összesen száz darab!

– Mindent tudsz. Ha behívna és angolul kérdezik, mondd meg nekik, hogy jogod van a spanyolhoz. És ha kellemetlenkednek, szólj ki! A többi az én dolgom – ígértem.

– Igen, kis barbárom! Minden nap jobban hasonlítasz apádra.

Miközben várakoztunk, a tisztviselők, többségükben nők, egymás után hívták be az embereket. Az interjúk – úgy tűnt – rövidek.

– Nézd ezt, szegénykét – mutatott egy öregasszonyra, aki keservesen vonszolta magát. Egy ugyancsak nehezen mozgó férfi segítette, valószínűleg a fia. Egy nevet kiáltottak, és valaki – mint kiderült az, akit hívtak – eljult.

Néhány perc múlva megérkeztek a mentők, hordágyra fektették és elvitték. A kísérő hiába tiltakozott. Úgy tűnt, a sorszámukkal együtt elveszett a remény is, hogy az Egyesült Államok polgáraivá legyenek.

– Borzasztó! – súgta a fülembe mami. – Amit ezek az öregekkel csinálnak! Isten nem fogja megbocsátani nekik.

Igaza volt, de úgy látszik, nem értette, hogy ő maga is az áldozatok közé tartozik. Az az igazság, hogy anyám sokkal fiatalosabb volt, mint a többiek.

Még nem mentek el a mentők, amikor egy aggastyán következett. Olyan rossz állapotban volt, hogy valószínűleg nem éri meg azt a napot, amikor a zászlóra is fel kell majd esküdni. A kerekesszék oldalából zöld henger állt ki, a tetején csövekkel, amelyek egyenesen az orrába vezettek. Fogatlan szájával tátogva próbálta segíteni a masinát, aminek ezek szerint az oxigént kellett volna pumpálnia. A jelenetet az amerikai zászló tette ünnepélyesebbé, amit valaki az öreg jobb kezébe dugott. Már alig volt itt. Sokkal inkább odaát, a túloldalon.

Megcsókoltam anyámat. Szótlanul nézett rám. – Vannak még nálad is rosszabb állapotban – súgtam.

Megfogta a karomat és magához húzott.

Egész délelőtt nem került sorra. Egyesek szerint leálltak a számítógépek, mások azt magyarázták, hogy a mentők miatt késnek a hivatalnokok. Ennek persze nem volt sok értelme, mégis körbejárt a zsúfolt teremben. Vissza kellett tartanom magam, hogy ne menjek előre megkérdezni a késedelem okát. Mellettem azt suttogták, hogy az információnál ülő férfi egy goromba alak. Inkább nem tudakoltam, nehogy ártsak vele maminak. Ilyen körülmények között minden lehetséges. Végül is hatalmukban áll elfogadni vagy visszadobni egy beadványt. Valami mindenesetre történhetett, mert a mozgás lelassult, és ki tudja, az ebédidő közeledtével még tovább lassulhat.

– Hozz egy pohár vizet, be kell vennem a tablettáimat.

Találtam egy csapot, papírpoharat hajtogattam, beleittam.

Sehogyan sem akart véget érni a várakozás. Kiszámoltam, hogy az interjú, az út anyámhoz, majd hozzám, átöltözni és bekapni valamit, indulás a munkahelyemre, úgy, hogy háromra ott legyek... az eredmény: máris telefonálhatok, hogy késve érkezem.

– Éhes vagyok – törtem meg a csendet.

Nem tudtam, mit gondol. Az tűnt a legkézenfekvőbbnek, ha mindenféle butaságokat mesélek neki. Így nem fogja észrevenni, hogy milyen nyugtalan vagyok. Egy haiti fekete protestálni kezdett, kihívatta az irodavezetőt, egy másik haitibelit. Amint beszélni kezdtek, átváltottak angolból kreolba. Nem értettem semmit, néhány angol kifejezést legfeljebb, de a vita elmérgesedett.

Délben egykor, öt órával az idézés időpontja után végre behívták mamit. Most ő volt, aki megcsókolt.

A parfümje illatából már semmi se maradt. Felsegítettem, megigazította a ruháját, kezét a hajához emelte, és rámosolygott a nőre, aki olvasta a nevét.

– Ön nem jöhet be, szenyor! – mondta spanyolul az immigráció hivatalnoka. Ezt tudtam magamtól is.

Eltűntek egy ajtó mögött, megnéztem az órát, és anélkül, hogy tudnám, mit csinállok, elhadartam egy Miatyánkot és egy Üdvözlégyet, hogy jaj, Istenem, csak el ne húzzák mamit!

Az ablak alatt jól látszott a parkoló és az emberek, akik a tűző napon várták a hozzátartozóikat. Az utcában az egyetlen fa alatt keresett árnyékot a sokaság. Távobabb egy árus is adott némi menedéket az óriási ernyő alatt, amit a kocsija fölé nyitott. Ekkor zokogás törte meg a csendet. Két asszony ölekezett: valamelyikük megbukott.

– Most mit csinállok? Nincsen más bevételem! Nincsenek gyerekeim, özvegy vagyok. És nagyon beteg. Isten bizony nem dolgozhatok! – kiabálta az áldozat, miközben a barátnője sírva vigasztalta őt.

Egy biztonsági őr odament hozzájuk, és a kék papírra mutatott:

– Ezzel az irattal visszajöhet. Van még egy lehetősége. – A sírás nem maradt abba. Az állampolgár-jelöltek szótlanul, rokonszenv és indulat nélkül figyelték a jelenetet. Közülük is sokan a kék nyomtatvánnyal kezükben jönnek majd ki a vizsga után.

Egy González-t hívtak, de a bemondó angol akcentussal, hibásan ejtette ki a spanyol nevet. González meg is érdemelte: a legutolsó divat szerint, a fiatalokú bűnözők módjára öltözött, borotvált koponya, bő ing és harmonikanadrág, fülbevalók, aranyfogak, rágógumi és sötét szemüveg. Az elmaradhatatlan tetoválás a jobb kéz ujjai között. Az ilyeneknek nem meglepetés a kék papír.

Mami már húsz perce volt bent. Szólitották az oxigénpalackost is. Amikor az alkalmazott közelébe ért, az, aki tolt a kocsit, nagy nehezen felemelte az öreg kezét, amiben az amerikai zászlót tartotta, és a portásra szegezve szemét síró hangon azt kiáltotta: *please!*

Lent az utcán néhányan futni kezdtek az autók felé, ahol egy rendőr bírságokat osztogatott. A hírhedt González nem maradt bent sokáig, alig néhány perc múlva méltatlankodó *fuckokat* osztogatva megjelent. Azt is igazolnia kellett volna, hogy katonai szolgálatra jelentkezett.

Mivel csak egy tantuszom volt, a testvéreim helyett a munkahelyemet hívtam, hogy késni fogok.

Mami mosolyogva jött ki, lassan, rám szegezve szemét, de engem nem győzött meg ez a mosoly. Kezében a kék papíros. Megcsókoltam újra, ma több csókot kapott tőlem, mint egész életében. Nem kérdeztem semmit, tudtam az eredményt. Belém kapaszkodott, és elindultunk a felvonó felé.

– Lefelé nem vehető igénybe! – mondta egy felügyelő, aki ott termett egy pillanat alatt.

– Anyám nem tud gyalogolni! – feleltem. Végül, rövid szóváltás után megengedte, hogy legalább anya használja a liftet.

Amikor utolértem és beültetem a kocsiba, elmesélte, hogy a tízből kilenc kérdésre helyes választ adott, de nem emlékezett rá, hogy ki írta a himnuszt. Én sem emlékeztem, pontosabban fogalmam se volt, hogy ki az ördög írhatta ezt az átkozott szöveget. Mami megkért, hogy keressük ki a könyvből, mielőtt útnak indulunk.

– Istenem, mennyit tanultam! – mondta. – Majdnem egy évig készültem, és most egyetlen kérdés miatt... Megkérdezték, hogy mi az a *Bill of Rights*. Még a tizenhárom kolóniát is felsoroltam, pedig ezek az angol nevek nehezek... de hogy éppen a himnuszt... Míg a könyvben kerestem, megnyugtattam, hogy a vizsga másodsorra már egészen biztosan sikerülni fog.

– Nagyon szigorúak – jegyezte meg halkán, mint aki magában beszél. – Tudod, mit mondott? Hogy nála ma senki se ment át! Mit szólsz ehhez?

– Francis Scott Key-nek hívják – mondtam, és gázt adtam, hogy mielőbb elhagyjuk ezt a helyet.

– Na nézd csak! – válaszolta. Azután hosszú ideig nem beszélt.

A 95-ös útra tértem. Nyomtam a pedált, a gumik csikorogtak, és mami megkért, hogy lassítsak egy kicsit, a munkahelyemről már mindenképpen késni fogok.

A késést már megoldottam. Az idegesített, hogy semmit se tehetek érte.

– Mikor van a következő időpont?

Elővette táskájából a kék papírt, és felolvasta, hogy május 15-én. Rögtön hozzátette, hogy ezen a napon halt meg nagyapa. Átváltottam a 836-osra, majd lekanyarodtam a 27-es kijáraton. A telefon szüntelenül vibrált a nadrágom zsebében. Kikapcsoltam, nem volt kedvem beszélni. Mami is rosszkedvű volt. Nyilván csalódott, fölöslegesnek érezte magát.

– Ne törődj a segéllyel! – mondta. – Van egy kis félretett pénzem, és már nem dohányzom. Nincs szükségem apróra, ha kell valami, itt vagytok ti nekem.

Mosolyogva lépett be a házba, és egyenként felhívta a testvéreimet. Elmondta nekik, hogy mi történt. Éva rögzítőjén is hagyott üzenetet.

– Átöltözöm, hogy amikor Auróra megjön a gyerekekkel, ne piszkolják be a kosztümömet – mondta, és becsukta a szoba ajtaját.

Jól ismerem őt. Odamentem és hallgatóztam, úgy, mint harminc éve, Kubában, amikor egy taxin hazahozta Abiliót, az unokaöcsémet, akit deréktól lábfejig gipszbe rakott az orvos, hogy kiigazítson valami csípőficamot. Akkor is, mint most, erős maradt az utolsó pillanatig. Azután összeomlott.

Bent sírt a szobában.

– Megyek, mami! – kiáltottam választ se várva. Tartottam tőle, hogy most meg akarja köszönni a segítségemet, de nem tudtam volna elviselni.

Ferdinandy György fordítása

NÉMETH ANDRÁS

Erőleves a kórházban

A korty mögül kibuggyan az ember.

Út a szomjúságához.

*Még ha többször áldoz
rád időt a sivatag, a tenger,*

a homok, a só, a keselyű szárnya

angyaltoll pihéit

hazudja, de szépít

kiszolgáltatottságon árva

csészéd, gőzölögve,

akár a komposztgödörben avar

langy párája szökne

saját bűze elől, illatokhoz,

és fűszer se csavar

ki könnyet belőled,

csak a zsirtükröddel megbarátkozz.